

Middelhavsperlen Malta

Sommer hele året? Ikke helt, men sesongen for sol og varme er lenger på Malta enn de fleste andre steder i **Middelhavet**. Så om du reiser nå, i juli eller i november spiller ikke så stor rolle.

Bildet hentet fra: vg.no

MALTA (VG reise) Mange forbinder Malta med **gambling** og sesong to av TV-konkurransen «Mesternes Mester», men den **knøttlille** øya klemt mellom Sicilia og Libya er uendelig mye mer.

Med en høyst levende og **usedvanlig** historie har Malta klart å **lokke** til seg et stadig økende antall turister som i toppåret 2016 resulterte i hele to millioner besøkende.

Malta har det deilige klimaet, og selv i november kan du oppleve temperaturer godt over 20 varmegrader og du kan bade i havet. **Malteserne** vil synes du er **gæren**, men det er ikke noe **å bry seg om**. Besøker du øya i april eller november er det lett å se forskjell på lokalbefolkning og tilreisende.

Middelhavet – Morze Śródziemne

Gambling – hazard

Knøttliten – maleńki, malutki

Usedvanlig – niezwykły, niezwykłe

Å lokke – kusić, wabić (å lokke – lokket – har lokket)

(En) malteser – Maltańczyk

Gæren – szalony, zwariowany

Å bry seg om – troszczyć się o, dbać o; tutaj: przejmować się (å bry – brydde/brød – har brydd)

Om de ser rart på deg om du er litt **lettkledd** når de selv er pakket inn for vinter, er de like fullt vennlige. Malteserne er **imøtekommende** og **blide**, og at alle snakker engelsk hjelper også.

Rik historie

Maltas historie er lang og dramatisk. Malta og naboøya Gozo har vært **befolket** i mer enn 7000 år, fra de første bosetterne kom fra Sicilia. Apostelen Paul skylte i land her i år 60 og ble i tre måneder. Hans **tilstedeværelse** **innebærer** at malteserne stadig har et nært forhold til religionen, og i **særdeleshet** den romersk-katolske kirke. Malta har 581 steder for **tilbedelse** av romersk-katolsk **art**, og én **moské**.

Øyas **beliggenhet** har alltid vært av strategisk betydning, og Malta har blant annet vært styrt av fönikere, romere, maurere, normannere, sicilianere, spanjoler, Johanitterordenen, franskmenn og briter.

På innsiden av murene

Med sitt monumentale utseende omkranset av en enorm **festningsmur** **antyder** Valletta at byen har vært **åsted** for dramatiske hendelser, og på innsiden av murene kan du ta historien nærmere i øyesyn. Dette er en by med en fot i nåtiden og en fot solid plantet i fortiden.

Det var nemlig her Malteserordenen – **opprinnelig** Johanitterordenen, slo tilbake sultan Suleiman og hans osmanske styrker under den store **beleiringen** i 1565.

Lettkledd – lekko ubrany

Imøtekommende – uprzejmy, grzeczny, przychylny

Blid – pogodny, uśmiechnięty, łagodny

Å befolke – zaludniać, zasiedlać (å befolke – befolket – har befolket)

(En) tilstedeværelse – obecność

Å innebære – pociągać za sobą, oznaczać (å innebære – innebar – har innebåret)

I særdeleshet – szczególnie, w szczególności

(En) tilbedelse – adoracja, cześć, uwielbienie

(En) art – gatunek, rodzaj

(En) moské – meczet

(En) beliggenhet – położenie, lokalizacja

(Ei, en) festning – twierdza, forteca

Å antyde – wskazywać, sugerować (å antyde – antydet – har antydet)

(Et) åsted – miejsce przestępstwa, zbrodni

Opprinnelig – pierwotny, pierwotnie, początkowy, początkowo

(En) beleiring – oblężenie

Ridderne fra ordenen, ledet av den franske adelsmannen Jean de Vallette, sto imot tyrkernes angrep i nesten fire måneder og knuste med det alle sultanens videre ekspansjonsplaner. Malta fikk sin nye hovedstad Valletta, oppkalt etter hærføreren som reddet øya – og Europa.

Vakre Valletta

Hovedstaden er knøttliten. Med et areal på bare 0,8 kvadratkilometer er det den minste hovedstaden i EU med et innbyggertall på 6500. Imidlertid bor størsteparten av Maltas befolkning i det som betegnes som byregionen Valletta. Et stort flertall av øyas 430 000 innbyggere er å finne i området rundt Valletta som blant annet inkluderer Sliema, St. Julian's og The Three Cities», byer du også bør besøke.

Selve Valletta ble bygd etter den store beleiringen, med eventuelle fremtidige invasjonforsøk i tankene. Det eneste som sto på den lille halvøya der Valletta ligger var fortet St. Elmo som ridderne tapte etter langvarige kamper mot osmannerne. Fortet ble ødelagt i kampene, men ble gjenoppbygd på samme plass. Det er et fint sted å starte Valletta-turen. Her ligger et lite besøkssenter der du kan se filmen «The Malta Experience», en 45 minutter lang innføring i Malta og Vallettas spennende historie.

I motsetning til de fleste små middelhavsbyer er Valletta enkel å finne frem i. Alle gater går i et strengt rutenett, med rette linjer i alle retninger.

(En) ridder – rycerz

(En) orden – tutaj: zakon

(En) adelsmann – szlachcic

(En) hærfører – dowódca

Å redde – uratować, ocalić, wybawić (å redde – reddet – har reddet)

Imidlertid – tymczasem, jednakże

Fremtidig – przyszły

(Et) forsøk – próba, eksperyment

Langvarig – długotrwały

Å gjenoppbygge – odbudować (å gjenoppbygge – gjenoppbygget – har gjenoppbygget/å gjenoppbygge – g j e n o p p b y g d e – h a r gjenoppbygd)

(Ei, en) innføring – wstęp, wprowadzenie

Den italienske arkitekten Francesco Laparellis byplan innebærer at du kan se havet nesten uansett hvor i byen du **befinner deg**. Hovedgaten Republic Street skjærer rett gjennom byen, fra den store byporten og ned til fortet.

Uteliv og shoppingmuligheter i Valletta er begrenset, men i Sliema og St. Julian's på nordsiden av byen finner du derimot store hoteller, et **betydelig** restauranttilbud og god og variert shopping. Det er **kun** få hoteller i selve Valletta, så de fleste turister bor på den andre siden av St. Julian' Bay.

Påvirket kjøkken

Den italienske påvirkningen av øya gir blant annet **utslag** i maten. Restaurantene i Vallettas koselige bakgater og andre steder på øya serverer mye pasta, og det brukes **råvarer** som **soltørkede** tomater, oliven, **kapers** og **aubergine**. Malta er spesielt kjent for sine mange smakfulle **kaninretter**, og **bønnepureen** «bigilla» **er ikke til å komme utenom**. Malteserne serverer gjerne mange småretter før hovedmåltidet som kan bestå av både pasta, fisk og kjøtt. Porsjonene er ofte enorme, så vær forsiktig med antall retter når du bestiller.

Havneidyll

Sør for Valletta, på den andre siden av Grand Harbour, ser du over til området som kalles «The Three Cities». Her ligger byene Senglea, Birgu og Cospicua. Av disse er Birgu (moderne navn Vittoriosa) den eldste, og det var her ridderne hadde sitt hovedkvarter under den store beleiringen. De to andre byene ble bygd senere, og alle tre er festningsbyer.

Å befinne seg – znajdować się, być

(å befinne – befant – har befunnet)

(Et) uteliv – życie na wolnym powietrzu; życie (towarzyskie) poza domem

Betydelig – znaczny, pokaźny

Kun = bare = tylko

(Et) utslag – przejaw, objaw, wyraz

(En) råvare – surowiec

Soltørkede – suszone na słońcu

(En) kapers – kapar

(En) aubergine – bakłażan

(En) kanin – królik

(En) rett – tutaj: danie, potrawa

(Ei, en) bønne – fasola

Det er ikke til å komme utenom – Nie da się tego uniknąć/ominać.

Et besøk hit kan trygt anbefales, og bli gjerne med en tradisjonell fiskebåt, luzzu, på en sightseeing i havnen.

Vil du se maltesisk havneidyll på sitt mest **forførende**, bør du besøke Marsaxlokk litt lenger sør for Valletta. Her kan du spise lunsj på en av de mange restaurantene i havnen og **beundre** de **billedskjønne** og fargerike luzzuene som ligger **fortøyd**. De lokale fiskerne er en naturlig del av miljøet, og for mange vil dette være Maltas vakreste by.

Andre igjen **holder en knapp på** den gamle hovedstaden, innlandsbyen Mdina, og dens naboby eller **forstad**, Rabat. Her er scener fra «Game of Thrones» innspilt, og den monumentale festningsbyen **egner seg** godt til formålet. Det er veldig mange turister i Mdina, men når dagen er **omme** kommer lokalbefolkningen ut for å kose seg. Bor du på et lite hotell her, kan du **dermed** oppleve en helt annen by enn den de daglige **hordene** får se.

Filmøya

De klimatiske forholdene og landskapet gjør Malta attraktiv for store internasjonale filmproduksjoner. Ikke dermed sagt at internasjonale superstjerner sprader rundt overalt, men det har vært mange kjente fjes å se her. Blant annet er flere scener fra «Game Of Thrones», og storfiler som «Da Vinci-koden» og «Gladiator» spilt inn her. Aller morsomst for oss nordmenn er nok at scenen i «Kon-Tiki» der Thor Heyerdahl og **mannskapet** legger ut på sin **farefulle seilas** over **Stillehavet** ble filmet i havnen i Valletta.

Forførende – kuszący, nęcący, uwodzicielski

Å beundre – podziwiać, zachwycać się (å beundre – beundret – har beundret)

Billedskjønn – bardzo/niebywale piękny (jak z obrazka)

Fortøyd – przycumowany

Å holde en knapp på – tutaj: woleć (å holde – holdt – har holdt)

(Et) forstad – przedmieście, peryferia

Å egne seg – pasować, być odpowiednim, nadawać się (å egnet – egnet – har egnet)

Omme – ku końcowi, przeszły, miniony

Dermed – w ten sposób, tym samym

(En) horde – zgraja, gromada

(Et) mannskap – załoga, ekipa

Farefull – niebezpieczny, ryzykowny

(En) seilas – żegluga

Stillehavet – Ocean Spokojny

Frodige Gozo

Malta er ikke større enn at du fint får besøkt de viktigste stedene i løpet av en langhelg. **Har** du en uke **til rådighet** bør du også dra til Gozo. Den lille øya **tilhører** Malta og ligger en halvtimes fergetur nord for hovedøya. Det er som å komme til en annen verden, der Malta er tørr og **karrig**, er Gozo fargerik og frodig. Og hvis Malta er liten, er Gozo mikroskopisk.

Likevel er det mye å oppleve her, fra de mer enn 5000 år gamle tempelruinene Ġgantija, vakre kirker og den nydelige festningsbyen Cittadella, til idylliske strender, saltutvinningskar og **fristende** restauranter. Gå gjerne for en overnatting.

Malta er ditt ukjente eventyr. **Det er på tide å utforske** det!

Artikkelen «Middelhavspærlene Malta» av Erik Valebrokk ble hentet fra [vg.no](https://www.vg.no/reise/i/vmzJ41/middelhavspærlene-malta): <https://www.vg.no/reise/i/vmzJ41/middelhavspærlene-malta> (tilgangsdato: 04.06.2018)

Frodig – obfity, bujny

Å ha til (sin) rådighet – mieć do (swojej) dyspozycji (å ha – hadde – har hatt)

Å tilhøre – należeć (å tilhøre – tilhørte – har tilhørt)

Karrig – jałowy, nieurodzajny

Fristende – kuszący, atrakcyjny, pożądaný

Det er på tide (å gjøre noe) – Najwyższy czas (coś zrobić)!

Å utforske – badać, eksplorować (å utforske – utforsket – har utforsket)